

lahko rečem, da bi pri nas in za današnje razmere morali naravnost ustvariti pravniško društvo, če bi ga že ne imeli.

Našemu jubilantu ob njegovi petdesetletnici, ko ne samo, da ne kaže kakšnih starostnih pojavov, ampak se nam predstavlja v mladostni svežosti, izrekamo — kakor se tako spodobi ob vsakem jubileju — svoje odkritosrčne čestitke. Še več kot to pa izrekamo njemu, kakor tudi vsem pokojnim in še živečim požrtvovalnim sodelavcem globoko občuteno zahvalo za veliko, plodonosno, res nacionalno delo, ki so ga bili opravili v korist narodu in naši državi. In ko mu njegova lastna življenjska gibalna sila prorokuje še lepo bodočnost, naj društvo „Pravnik“ te naše čestitke in to našo zahvalo sprejme v spodbudo za nadaljnje koristno delo, kot popotnico na pragu svoje stoletnice. Društvo „Pravnik“ naj živi v čast in ponos našemu narodu!

Omejitve poslovanja gospodarskih zadrug.

Dr. Milan Škerlj.

(Konec.)

Eno najvažnejših vprašanj kazenskih sankcij je vprašanje, ali ni kazniv tudi nezadružnik ali tisti zadružnik, ki, poslušoč z zadrugo, krši zakon. §§ 111 in 112 zgz. se v posameznih dejanskih stanih izražata različno. V njima so kazenske določbe, ki se izrečno obračajo zoper določene osebe — člane organov, likvidatorje, uslužbenca, pooblaščenca zadruge, pa tudi določbe, ki se vsaj na prvi pogled obračajo zoper vsakogar, „kdor“ stori ali opusti to in to. Obe zgoraj navedeni kazenski sankciji, ki prihajata tu v poštev, se začenjata s „kdor“ in bi bili po golem besedilu uporabljivi tudi zoper nezadružnika in zadružnika, ki poslujeta z zadrugo zoper zakon. Tako tolmačenje bi torej ustrezalo besedilu in bi bilo brez dvoma prav posebno uspešno sredstvo za pobijanje poslovanja z nezadružniki. Ali je pa res tako mišljeno in hoteno? Če bližje pregledamo primere sankcij, ki se začenjajo s „kdor“, najdemo, da krog oseb, pogodjenih s „kdor“, ni v vseh primerih isti. V § 110, št. 6., treba „kdor“ tolmačiti v zvezi s § 118, odst. 7. in s § 119, odst. 1., in ga omejiti v tem smislu. V § 111, odst. 1., št. II. je „kdor“ omejen na osebe, ki so po zakonu dolžne ali upravičene, da za

zadrugo vlagajo vloge pri registrskem sodišču ali pri revizijski zvezi ali dajejo skupščini poročila, to seveda ni kdor koli. V § 112, odst., št. I., 5. je krog oseb razumeti v zvezi s §§ 98, 99. zgz., v št. I., 4., v zvezi s § 74; v št. I., 6., v zvezi z določbami o izplačilu deležev o prestanku članstva v zadrugi, v § 112, odst. 1., št. II., 1., bo „kdor“ zadeval krog oseb, ki izhaja iz tam navedenih zakonskih določb itd. Ostane pa nekaj določb, kjer krog oseb, obseženih z besedo „kdor“, ni takoj jasen. Med te spadata določbi § 111, odst. 1., št. III. in § 112, odst. 1., št. III. Zgodovina določb³⁰ ne daje opore za tolmačenje. Iz zgradbe celega § 111, odst. 1. bi se dalo sklepati, da je v št. III. res mišljen kot storilec kdor koli, kajti v št. I. in IV. je izrečno rečeno, kdo je storilec, in prav tako v odst. 2, toda za t. II. smo že dokazali, da „kdor“ ni kdor koli. Po mojem mnenju velja to tudi za št. III. Zavedi — z druge strani pogledano prepovedi — iz § 1, odst. 6. in 8. se izrečno obračajo do zadruga: zadruga sme to in to in ne sme tega in tega; „kdor“ je torej tisti, ki služi za zadrugo, ne pa tudi tisti, s komur služi za zadrugo, bodisi zadružnik ali nezadružnik. Ako bi bil zakon o zadrugah hotel sodno kaznovati tudi nezadružnika, bi bil to pač jasno povedal.

Upoštevati pa je treba še § 115 zgz., ki določa, da za dejanja po § 111 zgz. velja obči del kazenskega zakonika, torej tudi § 34 kz., tako da bi nezadružnik, ki sam ne bi mogel biti storilec, mogel biti kazniv kot nasnovatelj ali pomočnik. Tako se pojavi nekak paradoks, da nezadružnik ni kazniv kot storilec, pač pa lahko kot nasnovatelj ali pomočnik; mislim da ni edini te vrste.

Kar se tiče določbe § 112, odst. 1., št. III. bi se na prvi pogled mislilo, da v našem primeru sploh ni uporabljiva, češ ne more se reči da delo — poslovanje z nezadružniki — ni določeno v prednjih paragrafih. Mislim pa, da to ne bi bilo čisto točno. § 111, odst. 1, št. III. zasega le naklepno kršitev določb § 1, odst. 6. do 8., § 112, odst. 1., št. III. pa tudi kršitev iz malomarnosti. Reči bo treba, da oni, ki bi bil kazniv po § 111, odst. 1., št. III. ali po § 111, odst. 2., ko bi bil dejanje ali opustitev zagrešil naklepno, spada pod § 112, odst. 1., št. III., če dejanje ali opustitev zagreši iz malomarnosti. Ni

³⁰ V prvem in drugem meni dostopnem načrtu teh določb ni bilo. V tretjem se je prva določba glasila „ko s umišljajem povredi odredbe § 1, stav. 6., o poslovanju zadruga sa nezadrugarima“, druga pa prav tako kakor v zakonu. V četrtem načrtu se je prva določba glasila „ko s umišljajem povredi odredbe § 1, stav. 6. do 10“; v zakonu se je citat spremenil zbog sprememb v § 1.

misliti, da bi bil zakon, ki po § 112, odst. 1., št. III. disciplinski kaznuje vsako malomarnost, hotel izpustiti malomarno prekršitev zapovedi, za katere naklepno prekršitev ne predpisuje disciplinske, temveč celo pravo sodno kazen. Dejanski stan malomarne prekršitve določb § 1, odst. 6. do 8. ni določen posebej, torej spada pod § 112, odst. 1., št. III. Za nezadružnika pa v tem primeru ne bo povsem veljalo, kar je zgoraj rečeno. Nezadružnik seveda tudi kot neposreden „malomaren“ storilec ne prihaja v poštev, ker se prepoved ne obrača neposredno zoper njega, toda tudi s pomočjo § 34, odst. 5. kz. ne bo kazniv, ker se § 34 kz. ne uporablja pri disciplinskih deliktih iz § 112. zgz. Obseg besede „kdor“ v § 112, odst. 1., št. III. bo pa prav tako kakor na drugih mestih treba iskati z ozirom na določbe, ki se kršijo, to se pravi, da v našem primeru „kdor“ obsega osebe, ki poslujejo za zadrugo.

Ni namen te raziskave, reševati kazenskopravna vprašanja, ki jih vzbuja besedilo novega zadržnega zakona, vsekakor pa se vidi, da je kazenska zaščita zoper poslovanje z nezadružniki, tudi ko bi jo tolmačili še ožje, kot jo tolmačim, mnogo širša kot je bila po starem zakonu. Samo to sem hotel pokazati. Njena učinkovitost je odvisna od stroge uporabe danih norm. Za ta del morajo prizadeti računati s tem, da „ni sodnika, kjer ni tožnika“. Za kazniva dejanja, o katerih je bilo govora, bosta državni tožilec ali sodišče le redko zvedela v izvrševanju svoje uradne dolžnosti, treba bo ovadbe: iura vigilantibus scripta sunt. Kdor pa ne pazi, ne sme trditi, da je zakon slab.³¹

³¹ Svest sem si, da nisem kriminalist in zato ne pričakujem, da zgoraj izražene misli najdejo splošno pritrdilo bolj poklicanih. V zvezi z vprašanjem, ki je predmet raziskave, pa nisem mogel prosto mimo kazenske strani. Vredno bi bilo, da se s stvarjo pobavijo kriminalisti, saj bodo, teoretiki in praktiki, morali najti neko rešitev vprašanja kaznivosti oseb, ki poslušajo z zadrugo zadenejo ob določbe § 1, odst. 6. do 8. zgz. Pri tem se bo treba lotiti tudi vprašanja kaznivosti zadruga same, zbog določbe § 53, odst. 2. zgz. Za ta del bi samo pripomnil, da se mi slovenski prevod te določbe ne zdi popolnoma posrečen. Izvirnik se glasi: „Zadruga odgovara za štetu, koju lica, koja za nju rade, nedopuštenim ili protivugovornim delom ili propuštanjem, pričine u vršenju društvenih poslova. Za takvo delo ili propuštanje odgovora i krivično, u koliko je ugroženo novčanom kaznom“. Prevod pa: „Zadruga je odgovorna za škodo, ki jo napravijo osebe, katere poslujejo zanjo, z nedopustnim ali protipogodbenim dejanjem ali kako opustitvijo pri opravljanju zadržnih poslov“. Prav bi bilo: „Zadruga je odgovorna za škodo, ki jo napravijo v opravljanju zadržginih poslov osebe, ki poslujejo zanjo, z nedopusčenim ali protipogodbenim dejanjem ali opustitvijo.“

Kar se, slednjič, tiče določbe § 114, odst. 4., je brezdvoma jako stroga, saj po nji zadrugi, ki prekrši zakon, uredbo itd., preti prestanek, in minister je celo dolžan predlagati izrek prestanka, če so spolnjeni zakonski pogoji, toda ti pogoji žal niso tako jasno izraženi, kakor bi bilo želeli. Pristojno sodišče bo seveda po analogiji § 63 registrsko sodišče; za ta del ni težave. Toda ali naj bo zadosti, da je bil kažnjen po en član upravnega in nadzornega odbora, ali vsaj večina ali celo vsi? Za kakšne delikte naj je bil kažnjen? Morda za katere koli, ali samo za delikte, ki jih ustanavlja združni zakon, ali celo samo za delikte zoper določbe, katerih prekršitev je ugotovil pregled? Po mojem mnenju treba za prvo vprašanje reči, da zadostuje, da sta bila kaznovana tudi le po en sam član upravnega in nadzornega odbora vsaj po dvakrat, da, zadosti bo, če so bili kaznovani različni člani upravnega in nadzornega odbora skupaj vsaj po dvakrat, n. pr. A in B kot člana upravnega, C in D kot člana nadzornega odbora vsak po enkrat. Upravni odbor in nadzorni odbor nista „zadruga“, nista subjekta prekršitve, to so le njihovi posamezni člani. Ti posamezno kažejo naklep ali malomarnost, njihov naklep ali malomarnost razodevata nered v zadrugi sami (prim. § 63, odst. 1., št. 1. in 2.). Nasprotno bo treba reči, da ne gre za kazen zbog kakršnega koli delikta, temveč zbog delikta, ki ga ustanavlja združni zakon, ali pa zbog delikta te vrste, najsi je tudi kazniv po kazenskem zakoniku (gl. § 63, odst. 1., št. 1., in začetek §§ 110 do 112 zgz. in prim. § 400, odst. 1., št. 1., ob. z. zdolaj v V. pri koncu). Vse eno pa je, ali se je prekršitev, za katero se je izrekla kazen, odkrila prav pri pregledu, ali je sicer prišla na dan.

V. Zakon o gospodarskih zadrugah in zakon o obrtih.

Čulo se je, da je združni zakon s svojim § 54, odst. 1. zadrugam olajšal stališče proti zakonu o obrtih (ob. z.). Po § 1, odst. 3. ob. z. se odredbe zakona o obrtih ne uporabljajo na gospodarske zadruge, če te ustrezajo posebnim zakonskim pogojem, razen če zakon o obrtih izrečno določa drugače. Ti pogoji so po vsebini skoro istovetni z določbami § 1, odst. 3., 4., 5. in 6. zgz. Razlika je v tem, da se po zakonu o obrtih dobiček sploh ne sme deliti, temveč se smejo le obrestovati poslovni deleži, po drugi strani so določbe za to obrestovanje v združnem zakonu postrojene s tem, da ni predpisana samo največja absolutna obrestna mera, v obeh zakonih enako, marveč so določena tudi še nižja relativna maksima obresti. Priznati treba, da je z določbo o delitvi dobička sorazmerno združnikovemu poslovanju z zadrugo

dana olajšava, treba pa tudi upoštevati, da so po obrtnem zakonu bile mogoče gospodarske zadruge, ki so v vsem spadale podenj, po zadružnem zakonu pa sploh niso več mogoče; že obstoječe morajo likvidirati ali pa se spremeniti v drugo obliko združb.³² Neko razširitev bi utegnil kdo videti tudi v tem, da § 1, odst. 6., zgz. izjemno vendar dovoljuje poslovanje z nezadružniki, toda dokazali smo, da so skoro vse te izjeme veljale tudi že prej in da je zakon o gospodarskih zadrugah samo načelo neposlovanja z nezadružniki izrazil še ostreje kot je veljalo prej. Tako bi prišli do sklepa, da v načelu zadružni zakon (§ 54, odst. 1.) glede razmerja z zakonom o obrtih daje in jemlje; verjetno je, da se bo drugo v življenju manj poznalo od prvega, kajti pogoji za davčne in druge olajšave so zadruge že doslej več ali manj silili, da spolnjujejo pogoje zakona o obrtih in zadružnega zakona. Velike spremembe zbog omenjenih razlik pač ni pričakovati.

S splošnim izvzemanjem iz zakona o obrtih je pa § 54 zgz. odstranil tudi oni pristavek v § 1, odst. 3. „kolikor z zakonom o obrtih ni izrečno drugače odredeno“ in ga nadomestil v svojem odst. 1. z določbo, da gospodarske zadruge vendar spadajo pod določene odredbe ob. z., in sicer pod § 9, pod § 33 z omejitvijo po § 90, odst. 2., št. 2., zgz., in pod §§ 60 in 435, dalje da kljub predpisom § 61 odst. 5. ob. z. ni potrebna dovolitev po § 60 ob. z. kreditnim zadrugam in njihovim zvezam, kakor tudi ne zadrugam in njihovim zvezam, ki imajo zadružne menze ali zadružna prenočišča ali se bavijo z vzajemnim kmetijskim zavarovanjem, ki je glede predmetov točno opredeljeno. V odst. 2. je rečeno, da tudi za zadruge, kolikor z zadružnim zakonom ni drugače določeno, veljajo predpisi, ki jih postavljajo drugi zakoni in uredbe, t. j. ne zakon o obrtih, za izvrševanje določenih poslov. Pogoji za zadružno kmetijsko zavarovanje se predpišejo s pravilnikom ministra za kmetijstvo v sporazumu z ministrom za trgovino in industrijo (odst. 3). Zadrugam ali zvezam, ki se bavijo z drugimi, točno določenimi panogami zavarovanja, se bodo dale posebne olajšave na podstavi uredbe, ki jo predpiše minister za trgovino in industrijo v sporazumu z ministri za kmetijstvo, finance, pravosodje, socialno politiko in ljudsko zdravje, če bodo spolnjevale posebne, z zakonom v § 54, odst. 4., 5. in 6. točno določene pogoje. Treba torej preiskati, ali so po eni strani derogirane določbe, ki jih je zakon o obrtih navzlic splošni izjemi daljal za gospodarske zadruge, pomenile znatno zaščito trgo-

³² Izjema v § 119., odst. 1., zgz.

vine pred poslovanjem zadrug, in po drugi strani ali in koliko posebne določbe § 54 zgz. pomenijo znatno olajšavo položaja gospodarskih zadrug.³³

Zakon o obrtih izrečno govori o gospodarskih zadrugah v §§ 9, 20, 33, 60, 61, 64, 67, 95, 102, 103, 122, 128, 196, 355, 362, 399, 400, 433. Od teh so §§ 9, 33, 60, 61 in 433 izrečno navedeni v združnem zakonu, ostali pa ne, ti naj torej posledje ne veljajo za zadruge. Najprej se treba pobaviti z izrečno navedenimi, na ta način se boljše pokaže razveljavitve ostalih.

Po § 9, odst. 1. morajo pravne osebe za izvrševanje obrta, ki spada pod obrtni zakon, imeti poslovodjo; zadruge smejo za poslovodjo postaviti svojega člana. Po odst. 2. pa zadruge ne smejo ne ustanavljati ne izvrševati rokodelskih obrtov, vendar to ne velja za proizvajalne zadruge, katerih člani so izključno rokodelci, te tudi ni da bi morale postaviti poslovodjo. Potrošniškim zadrugam, ki ustrezajo pogojem § 1, odst. 3. ob. z., sme ban dovoliti izvrševanje rokodelske obrti, če spopolnjujejo odredbe zakona o obrtih in imajo poslovodjo s strokovno izbrzbo, opravljati pa smejo rokodelska dela samo za svoje člane. Do tu je zakon jasen: potrošniške zadruge, ki hočejo izvrševati rokodelsko obrt, morajo izpolnjevati vse odredbe zakona o obrtih, ki se tičejo opravljanja te obrti. Zakon pa pravi nadalje, da ban sme dati pravico za izvrševanje rokodelskega obrta ob enakih pogojih, kakor jo zakon sam daje občinam in drugim javnim samoupravnim telesom, in za te zahteva zakon, da je rokodelski obrt osnovan v javno korist. Ali se to zahteva tudi za zadruge? Po besedilu zakona brez dvoma, po smislu pa je stvar dokaj dvomljiva, kajti izrečno zahteva zakon o obrtih

³³ Določbe o razmerju z zakonom o obrtih so bile v prejšnjih načrtih in vladnem predlogu deloma različne od sedanjih. V prvem in drugem meni dostopnem načrtu, ki sta nastala pred zakonom o obrtih, je bilo splošno rečeno, da je koncesija, predpisana z obrtnim ali drugim zakonom, potrebna tudi zadrugi; za tzv. malo zavarovanje so bile stvarne določbe iste kakor v § 54, odst. 4. do 6. zgz. in so take ostale tudi v novejših načrtih. Ta dva načrta sta bila torej deloma širša od § 54 zgz., deloma ožja. V tretjem načrtu je bila splošna določba še enaka, dodana pa je bila posebna določba za kmetijsko zavarovanje. V četrtem je bilo splošno rečeno, da veljajo določbe zakona o obrtih za zadruge po določbi § 1, odst. 3., ob. z., samo kreditnim zadrugam in zadrugam za kmetijsko zavarovanje ni potrebna koncesija. Nadaljnje določbe so bile enake sedanjim. Po tem načrtu naj bi torej za zadruge veljale vse določbe zakona o obrtih, ki jih ta zakon izrečno daje za zadruge, in ni še bilo govora o izjemi za menze in prenočišča. V vladnem predlogu se pojavi ta izjema, zlasti pa je v nji izrečno določeno, kateri predpisi zakona o obrtih veljajo za zadruge, in sicer po vsebini enako kakor v zakonu.

še to, da zadruga taka dela opravlja le za svoje člane. Saj ni izključeno, da je to, kar koristi zadružnikom, tudi javno-koristno, vedno pa tega ne bo moči reči. Vendar mislim, da se dovolj jasnemu besedilu zakona ni upirati: ban bo smel potrošniški zadrugi dati pravico za izvrševanje rokodelske obrti le, če je izpolnjen tudi pogoj javne koristi. Izjemo treba tesno razlagati; ventil je v kaj raztegljivem pojmu javne koristi.

§ 53 ob. z. določa, da morajo tudi zadruge, če obavljajo industrijski (tvorniški) obrt, izpolnjevati vse pogoje zakona o obrtih. Katera zadružna podjetja je smatrati za tvorniška, odloča ob dvomu ban po zaslišanju zbornice. Ker se § 54, odst. 1., poziva tudi na § 90, odst. 2., št. 2. zgz., bo moral ban poleg pristojne zbornice zaslišati tudi revizijsko zvezo; katero, ni rečeno, pa je lahko prav dvomljivo. Seveda, če zadruga, ki je že včlanjena v revizijski zvezi, hoče opravljati obrt, za katerega je dvomljivo, ali ni industrijski, je jasno, da bo vprašati to revizijsko zvezo. Če pa še ni včlanjena — in dokler ni registrovana, niti ne more biti (§ 89, odst. 8. zgz.) — bi pač pomagala analogna uporaba § 95, odst. 4., ob. z. po katerem se sme tudi zadrugi, ki še ni registrovana, pooblastitev ali dovolitev dati, če dokaže, da je ustanovitev v teku. Analogno bi se reklo, da bo v takem primeru, če bo dvomljivo, ali gre za industrijsko podjetje, ustanavljajoča se zadruga morala predložiti izjavo določne revizijske zveze, da jo sprejme kot članico, ko bo registrovana. To revizijsko zvezo bi ban vprašal za mnenje. Toda § 95 ob. z. naj po besedi § 54 zgz. ne velja za zadruge. Menim, da se to ne more tako razumeti: kolikor je § 95 ob. z. v zvezi z določbami iz zakona o obrtih, ki jih navaja § 54 zgz., bo pač moral veljati, sicer bi bile zadruge v gorjem položaju kot druga podjetja, tega pa zadružni zakon s § 54 gotovo ni hotel. Isto bo treba reči o §§ 102, odst. 4., § 103, odst. 4., § 122, odst. 1., št. 4.; v vseh teh primerih gre v bistvu za ureditev pristojnosti in postopka.

Paragraf 60. ob. z. našteva v odst. 1. obrte, ki se smejo izvrševati samo po dovolitvi, v nadaljnjih odstavkih daje še posebne določbe. V odst. 1. so v št. 7. imenovani bankirski, menjalski in zavarovalni posli, v št. 22. pa gostinski obrti katere koli vrste. Za te poslej zadrugam ne bo treba dovolitve, toda kar se tiče zavarovalnih poslov, le, kadar gre za kmetijsko zavarovanje, kar se tiče gostinskih obrtov, le, kadar gre za zadružne menze in prenočišča, in kar se tiče bankirskih in menjalnih poslov, samo ne kreditnim zadrugam in njihovim zvezam. To so brez dvoma olajšave v korist za-

drugam. Niso pa tako velike, kakor se vidijo na prvi pogled. Zadruga sme poslovati samo s svojimi člani, torej sme tudi hrano in prenočišče dajati samo svojim članom. Ako bi hotela — kolikor bi po pojmu zadruge sploh mogla — tudi drugim osebam, bi morala za to imeti koncesijo. Za zavarovanje pa se na podstavi § 54 odst. 3. predpišejo posebni pogoji, po katerih se sme opravljati združno kmetijsko zavarovanje. Kar se posebej tiče bankirskih in menjalskih poslov, treba naglasiti, da samo kreditnim zadrugam in njihovim zvezam koncesija ni potrebna. Morale bi jo torej imeti druge zadruge, ki bi se hotele baviti s posli te vrste, kar bi bilo zlasti važno, če se široko tolmači določba § 1, odst. 6., št. 1. zgz. in vsaki zadrugi dopušča sprejemanje hranilnih vlog od nečlanov in dajanje posojil članom, kajti težko bo dvomiti, da gre tu, tehnično, za bankirske posle. Ali se je to hotelo, je drugo vprašanje, izraženo pač je, kajti „kreditne zadruge“ so po zakonu zadruge posebne vrste. Pozivnje na § 61, odst. 5 ob. z. je brez praktičnega pomena, v nujni zvezi je s § 60 ob. z.

Paragraf 433, odst. 1., ob. z. določa, da tudi za nameščenice gospodarskih zadrug veljajo predpisi obrtnega zakona o pomožnem osebju.

Od še ne omenjenih določb zakona o obrtih, ki izrečno omenjajo zadruge, pa naj po § 54, odst. 1. zgz. zanje ne veljajo več, določa § 20, odst. 2., da se učenje in zaposlitev, predpisani v zakonu o obrtih, nadomeščata tudi z delom v zadrugah iz § 1, odst. 3., ob. z. Ali naj ta določba, ki je dana v korist zadrugam, poslej ne velja več, ker ni navedena v § 54 zgz.? Mislim, da se bo težko odločiti za tako razumevanje. § 64, odst. 4., ob. z. zahteva za nekatere vrste koncesioniranih obrtov varščino, ki se predpiše z dovolitvijo, oproščene pa so zadruge, ki sprejemajo hranilne vloge. Zadruge, ki bi opravljale kako drugo v § 64 ob. z. na varščino vezano podjetje, po zakonu o obrtih niso oproščene varščine. Po § 54 zgz. bi bile, ker § 64 ob. z. v njem ni naveden. Ali je to res tako mišljeno? Po besedilu § 54 zgz. bi trebalo pritrčiti in to bi bila olajšava. Ali pa to ne bo vplivalo na dajanje dovolitve? Kajti ko zakon v določenih primerih smatra varščino za potrebno, je pričakovati, da bo oblastvo, če naj da dovolitev brez varščine, v javnem interesu še bolj previdno pri podelitvi. Privilegium favorabile se lahko spremeni v praksi v odiosum, pomoči pa skoro ni, kajti podeljevanje koncesij je v bistvu stvar svobodne ocene. Seveda, za kreditne zadruge v smislu združnega zakona stvar ni važna, ker so povsem izvzete od koncesioniranja, važna pa je

lahko za druge zadruge, ki sprejemajo hranilne vloge, in o katerih sem pravkar govoril. Večina ostalih obrtov, za katere je predpisana varščina, pa za zadruge praktično ne prihaja v poštev. Ali je derogiran § 67, odst. 2., ob. z., ki določa, da se dovolitev za zavarovalne posle daje delniškim družbam in gospodarskim zadrugam? Pač ne; § 54 zgz. ureja sicer samo dva primera: kmetijsko zavarovanje in ono privilegovano malo zavarovanje. Toda po § 1, odst. 2., § 54, odst. 4. zgz. se zadruge lahko bavijo tudi z „navadnim“ zavarovanjem, za katero pa je potrebna koncesija po § 60 ob. z. in § 54 zgz. Sklepati bomo morali, da je določba § 67, odst. 2. ob. z. prevzeta v združni zakon sam, derogacija torej brez pomena. Prav tako derogacija določbe § 355, odst. 2. ob. z., da smejo zadruge iz § 1, odst. 3. ob. z. pristopiti k prisilnim združbam, praktično ne pomeni mnogo, kajti po § 53, odst. 1. zgz. zadruga ni da bi morala biti včlanjena v prisilnih združbah zakona o obrtih. Izjema velja le za obrtne proizvajalne zadruge, ki morajo biti včlanjene. Vendar je lahko razlika med „smejo“ in „ni da bi morala“. Ne za zadrugo, tudi po § 53, zgz. sme, dasi ne mora. S strani prisilne združbe bi se moglo razumeti tako: ker zadruga sme, jo pač moram sprejeti, če želi, nasprotno: ker ni da bi morala biti učlanjena, mi je ni treba sprejeti, dasi želi. Ne vem, ali to ni presubtilno. Če je, potem ni zbog derogacije določbe § 355 ob. z. nikakršne spremembe. Vsekakor pa vsebuje § 53, odst. 1. zgz. za obrtne proizvajalne zadruge naravnost poostritev. — Po § 362, odst. 1., št. 10. je naloga združbe trgovcev in obrtnikov tudi ta, da deluje za to, da se ustanavljajo . . . gospodarske zadruge za dajanje predjemov, za skupno nabavljanje . . . Ta določba brez dvoma velja dalje; ni misliti, da bi § 90, odst. 1., št. 2. zgz. združnim zvezam dajal monopol za podpiranje ustanavljanja novih zadrug; nasprotno, nalogi gresta vzporedno. Slednjič dajeta § 399, odst. 1., št. 2. in 3., in § 400, odst. 1., št. 1. ob. z. kazenske določbe, ki se obračajo naravnost zoper zadruge. Z denarno kaznijo od 200 do 10.000 din se kaznujejo zadruge iz § 1, odst. 3., ob. z., če poslujejo zoper odredbo § 1 ob. z. in potrošnike zadruge, ki izvršujejo zoper odredbo § 9, odst. 2. ob. z. rokodelska dela za nečlane. Ti določbi sta po mojem mnenju res derogirani s § 54, odst. 1. zgz. Omenjene kršitve pa so kaznive po združnem zakonu, ker gre ali za prekoračitev področja zadrug ali za prepovedano poslovanje z nezadružniki. Tudi to, da zakon o obrtih kaznuje zadrugo, združni zakon pa se v svojih §§ 111 in 112 izraža, kakor bi imel v mislih samo fi-

zične osebe, ne pomeni bistvene razlike z ozirom na § 53, odst. 2. zgz. Res pa je, da so kazni po zadružnem zakonu deloma milejše. — § 400, odst. 1., št. 1. ob. z. določa, da se sme pravica izvrševati obrt vzeti občasnno ali trajno imetnikom obrta, ki so bili v poslednjih petih letih trikrat ali še večkrat kaznovani po §§ 399 zaradi prekrškov zoper predpise za izvrševanje obrtov. Ta določba že po § 1, odst. 3. ob. z. ni naravnost veljala za zadruge. Sedaj jo bomo morali smatrati za derogirano tudi po § 54, odst. 1. zgz., toda pomniti treba, da daje § 63 zgz. podobno določbo, ki ima res strožje pogoje za uporabo, zato pa tudi mnogo strožjo posledico: končni prestanek zadruge. Za obrtniške in zavarovalne zadruge, izvzemši zadruge za kmetijsko zavarovanje, pa imamo še že omenjeno določbo § 114 odst. 4., ki je jako slična določbi § 400 ob. z.

Če skupno ocenimo določbe o razmerju zadrug do obrtnega zakona, bomo priznali, da v par smereh zadružni zakon zadrugam res daje nekaj večje ugodnosti, v več smereh pa celo manjše, tako da je težko reči zanesljivo, ali je prejšnje razmerje znatno spremenjeno v škodo trgovini. Po mojem mnenju ne. Lahko pa se reče, da dikcija § 54, odst. 1. zgz. ni tako dobra in jasna, kakor bi bilo želeti.

VI. Sklep.

Po celem pregledu mislim treba reči, da ni novi zadružni zakon, poleg svojih hib in nejasnosti, poslabšal razmerja med trgovino in zadružništvom skoro v nobenem pogledu, temveč ga je vobče, v nekaterih pogledih celo prav znatno pojasnil in popravil na korist trgovini. Z njim tudi niso dane nove ugodnosti (§§ 106 do 109 zgz.), ki bi, po moji sodbi, mogle sploh ali vsaj znatno vplivati na omenjeno razmerje. Ugodnosti, ki imajo pomen za to razmerje, so dane v drugih predpisih — osvoboditve davkov in taks, olajšave pri prevozu po železnici itd. Ne lastim si sodbe, ali in koliko so upravičene, ker to ni pravno ali zakonodavno-tehniško vprašanje. Ako res znatno slabe davčno sposobnost precejšnjega dela trgovine, je račun za državo teoretski dokaj preprost: ali pospeševanje zadružništva zadosti krepki davčno moč zadružnikov, da se bo zatrjevana slabitev davčne moči trgovcev sčasoma izravnala, ali ni državi zadružništvo s svojimi velikimi gospodarskimi in etičkimi prednostmi vredno več kot morebitna izguba davka.